

Advancing Renewable
Energy Communities

INLEIDING

Er zit schot in de zaak, laten we het tempo opvoeren!

Hoewel de omzetting van de wetgeving inzake hernieuwbare energiegemeenschappen (REC's) en burger-energiegemeenschappen (CEC's) slechts langzaam vordert, zien we dat er veel en substantiële activiteiten in gang worden gezet in de landen waar de nationale overheden bepalingen voor energiegemeenschappen hebben ingevoerd. Hoewel veel van de huidige projecten proefprojecten zijn die opgezet zijn binnen regelluwe zones, is het duidelijk dat overal in Europa lokale overheden, burgers, kleine en middelgrote ondernemingen en andere actoren op de energiemarkt ambitieuze projecten starten in afwachting van de nationale faciliterende kaders die momenteel in ontwikkeling zijn.

Er zijn tal van redenen voor de trage omzetting van de Europese rechten in nationale wetgeving. Regeringswisselingen, maar ook het feit dat **energiegemeenschappen raakvlakken hebben met verschillende gebieden van regelgeving**, met name op het gebied van consumentenbescherming en infrastructuurregels, inclusief regelingen voor leveranciers- en netwerktarieven, maken de omzetting complex. De diverse rollen die energiegemeenschappen (terecht) kunnen vervullen, inclusief het optreden als energieleverancier of dienstverlener, vallen onder de bevoegdheid van de regelgeving voor de elektriciteitsmarkt en gaan verder dan de REC- en CEC-kaders. Bijgevolg besteden de nationale

regelgevende instanties bijzondere aandacht aan de invoering van nieuwe bedrijfs- en organisatiemodellen en dienstverleningsbepalingen die de complexiteit van de energiemarkt doen toenemen. Er moet ook rekening worden gehouden met nieuwe marktrollen, de complexiteit van het ontwerp van het netwerktarief en de eisen op het gebied van gegevensbescherming en cyberbeveiliging.

Echter, **de complexiteit van de energiemarkt kan niet als excuus worden gebruikt om de snelle omzetting van RED II verder uit te stellen**. Verder uitstel zou het bedrijfsmodel

Auteurs: Arthur Hinsch, Carsten Rothballer, ICLEI Europe

Redacteur: Lucy Russell, ICLEI Europe

Gebaseerd op Deliverable 2.1 van het COME RES project geschreven door Johannes Vollmer, BBH. Met bijdragen van Michael Krug, Freie Universität Berlin, Stavroula Pappa REScoop.eu, Pouyan Maleki, ECORYS, en Matteo Zulianello, RSE (Member of COME RES Advisory Board).
Vertalers: Erika Meynaerts, Erik Laes

van reeds bestaande energiegemeenschappen blijven hinderen en het ontstaan van nieuwe gemeenschappen die de bepalingen van RED II als hun basis gebruiken vertragen. Gelukkig hebben verschillende lidstaten sinds de vorige **evaluatie van COME RES** vooruitgang geboekt. Dit beleidsdocument geeft inzicht in de huidige stand van zaken met betrekking tot de omzetting in de COME RES-landen en met name in Duitsland, Italië, België en Spanje. Er zullen gedetailleerde beoordelingen van de voortgang in alle COME RES-landen volgen en verdere inzichten zijn ook te vinden in de omzettingsoverzichten die worden gepubliceerd door projectpartner **REScoop.eu** en op de website van de **European Community Power Coalition**.

DUITSLAND

Twee maanden na de algemene verkiezingen onthulde de Duitse “stoplicht”-coalitie van sociaal-democraten (SPD), vrije democraten (FDP) en de groene partij haar coalitieakkoord. Onder de titel “Durf voor meer vooruitgang - Alliantie voor vrijheid, rechtvaardigheid en duurzaamheid” voorziet het akkoord in een uitfasering van steenkool, “idealiter” reeds in 2030, terwijl de geplande uitstap uit kernenergie tegen 2022 op schema blijft, en in een massale uitbreiding van hernieuwbare energiebronnen. Het akkoord zendt ook veelbelovende signalen uit naar de REC's.

De nieuwe regering is van plan de capaciteit voor hernieuwbare energie op te voeren tot 80% van de elektriciteitsmix in 2030. Om dit doel te bereiken, wordt 2% van het landoppervlak gereserveerd voor windenergie. Momenteel is 0,9% van het grondgebied gereserveerd voor windenergie. **In de overeenkomst is ook bepaald dat gemeenten op passende wijze financieel voordeel halen uit windturbines en grotere grondgebonden zonne-installaties op hun grondgebied.** Waar reeds windmolenparken bestaan, moet het mogelijk zijn oude windturbines te vervangen door nieuwe zonder dat daarvoor een zware goedkeuringsprocedure moet worden doorlopen. De

capaciteit van fotovoltaïsche (PV) installaties moet verviervoudigen van 54 GW in 2020 tot 200 GW in 2030. **Alle geschikte dakoppervlakken moeten in de toekomst voor zonne-energie worden gebruikt.** Dit moet verplicht worden voor nieuwe commerciële gebouwen en de regel zijn voor nieuwe particuliere gebouwen. Voorts is een enorme uitbreiding van offshore-windenergie gepland van momenteel 7,8 GW (2020) tot 70 GW tegen 2045.

Hoewel gemeenschapsenergie in Duitsland een lange traditie heeft en tussen 2008 en 2013 een bijzonder dynamische ontwikkeling doormaakte, is de vooruitgang van energiecoöperaties en andere gemeenschapsinitiatieven op energiegebied de afgelopen jaren aanzienlijk vertraagd. Dit houdt ook verband met de overgang naar een steunregeling op basis van veilingen in 2017. Energiegemeenschappen ondervinden aanzienlijke moeilijkheden om te concurreren met commerciële ontwikkelaars en grotere bidders in de veiling die de vergoeding bepaalt voor wind- en zonneparken.

De nieuwe coalitie wil gemeenschapsenergie versterken als een belangrijk element om het lokale draagvlak te vergroten en de randvoorwaarden te verbeteren binnen het kader van de Europese wetgeving. **In het bijzonder zet de coalitie zich in om energiedelen te vergemakkelijken en de mogelijkheid te onderzoeken om een fonds op te richten om de risico's van gemeenschapsenergie initiatieven af te dekken.** De nieuwe regering is ook van plan **ten volle gebruik te maken van de de minimis-regels als bijdrage aan de vermindering van de bureaucratische lasten.** Voorts wil zij de **ontwikkeling van eigenaar-huurder elektriciteitsmodellen en buurtconcepten vereenvoudigen en versterken.**

Bij het onderzoek van de vooruitzichten voor de oprichting van een fonds om de risico's van gemeenschapsenergie initiatieven te dekken, hoeft de nieuwe coalitie niet van nul te beginnen. Het federaal milieuagentschap (Umweltbundesamt) heeft onlangs een studie gepubliceerd waarin wordt onderzocht hoe een financieringsprogramma voor gemeenschapsenergie kan worden opgezet om de diversiteit aan actoren te behouden en de risico's voor gemeenschappen voor hernieuwbare energie in het veilingstelsel te beperken.¹ **Een financieringsprogramma voor hernieuwbare energiegemeenschappen in de pre-ontwikkelingsfase kan een oplossing bieden voor de vele financiële risico's in een systeem met aanbestedingen.** De financiering zou moeten worden terugbetaald door de hernieuwbare energiegemeenschappen waarvan de biedingen op de veilingen succesvol zijn. De studie beveelt ook aan om gratis advies te verstrekken aan REC's om haalbare projecten te helpen plannen en de kans op gunning van een opdracht te vergroten.

¹ De studie werd voorbereid door het Instituut voor Toegepaste Ecologie (Öko-Institut) en de Stichting voor Onderzoek op het gebied van Energie- en Milieurecht (Stiftung Umweltenergierecht). Het bevat een Engelse samenvatting en [kan hier worden gedownload](#).

Veniamin-Kraskov / Dreamstime

ITALIË

Op 8 mei 2021 is wet nr. 5317, beter bekend als de “Europese delegatiewet 2019-2020”, in werking getreden en is de regering belast met de omzetting van de RED II en de IEM richtlijnen. Op 30 november is het decreet 199/2021 tot omzetting van de RED II richtlijn in het Staatsblad gepubliceerd. Het decreet treedt op 15 december in werking. De maatregelen introduceren enkele belangrijke vernieuwingen voor energiegemeenschappen en moedigen de ontwikkeling van complexere initiatieven aan in termen van territoriale dimensie, impact op het elektrische energiesysteem en de betrokkenheid van lokale actoren. De belangrijkste nieuwigheden zijn de **verhoging van de vermogenslimiet van de installaties waarover de REC's beschikken (< 1 MW) en de aansluiting van installaties en gebruikers op hetzelfde primaire onderstation**. Met deze wijzigingen kan effectief worden voorzien in de energiebehoeften van een gemeenschap (en niet slechts van enkele huishoudens, zoals het geval was met de beperkingen die bij de vroege omzetting waren ingevoerd).

In de komende weken zal de regelgeving die van toepassing is op de REC's en collectieve zelfconsumptie worden geactualiseerd, afhankelijk van de uitbreiding van de perimeter (en van de relatieve voordelen van de REC's voor het net); ook de stimuleringsmaatregelen zullen worden geactualiseerd en wellicht beter worden afgestemd op de ondersteuning van specifieke technologieën en de omvang van de installaties van de REC's.

BELGIË

België, en in het bijzonder Vlaanderen, kan worden beschouwd als een goed voorbeeld van de voortgang bij de omzetting van de twee definities. Er is een Energiedecreet gepubliceerd waarin “energiegemeenschappen” als één enkel concept worden gekaderd, waarbij de CEC's en REC's onder deze gemeenschappelijke noemer een paar verschillende kenmerken vertegenwoordigen. Beide definities zijn gekaderd onder het overkoepelende begrip “energiegemeenschappen” en de coherentie is gehandhaafd. In de preambule van het Energiedecreet wordt verder verduidelijkt dat energiegemeenschappen als doel hebben om de betrokkenheid van burgers, lokale overheden, niet-commerciële instellingen en bedrijven te versterken om op die manier de maatschappelijke acceptatie van de energietransitie en de verdere ontwikkeling van hernieuwbare energieprojecten te versnellen.

De principes uit de EU-richtlijnen zijn opgenomen in het Vlaams Energiedecreet maar worden niet altijd in detail uitgewerkt. REC's moeten in plaats daarvan in hun statuten de regels met betrekking tot controle, autonomie, alsook rechten en plichten uitwerken. **Bovendien is de deelname beperkt tot leden die niet deelnemen aan energiegemeenschappen als voornaamste beroepsactiviteit.** Het decreet bepaalt ook niet welke

DE HERNIEUWBARE ENERGIEGEMEENSCHAP VAN MAGLIANO ALPI:

De stad Magliano Alpi, gelegen in de zuidelijke regio Piemonte, telt ongeveer 2.200 inwoners en heeft de eerste Italiaanse hernieuwbare energiegemeenschap opgericht, nadat het land elementen van het “faciliterend kader” had ingevoerd (zoals gestipuleerd in het EU regelgevend kader). Op initiatief van het gemeentebestuur en voornamelijk onder impuls van de lokale KMO's is deze eerste REC van start gegaan onder de naam “Energy City Hall” in de vorm van 20kV aan PV-dakinstallaties die zijn aangesloten op vijf huishoudens, de school en de bibliotheek. Het Magliano Alpi model is dus gebaseerd op collectief zelfverbruik en het delen van elektriciteit tussen de gebouwen en partijen die lid zijn van de REC, die profiteren van lagere energierekeningen door het verbruik van de opgewekte elektriciteit. Bovendien worden gratis oplaadpunten voor elektrische voertuigen ter beschikking gesteld aan de leden van de gemeenschap. De gemeente heeft de installatie mogelijk gemaakt van slimme meters en gegevensbeheersystemen die de elektriciteitsstromen tussen de productie- en verbruikspunten toewijzen en controleren.

CER Magliano Alpi, Comunità Energetica Rinnovabile

rechtspersonen energiegemeenschappen mogen oprichten, maar het is zeer waarschijnlijk dat alleen coöperaties en non-profit organisaties zullen voldoen aan de criteria die gelden voor REC's.

Ten slotte introduceert de regelgeving toezicht en controle. Concreet dient elk REC de Vlaamse regulator (VREG) in kennis te stellen van de activiteiten die het uitvoert en van elke wijziging in de wijze waarop het is samengesteld of in de wijze waarop het het begrip technische of geografische nabijheid interpreteert. De regulator publiceert deze informatie vervolgens op zijn website. **Dit zal ertoe bijdragen dat het begrip niet wordt misbruikt en het vertrouwen wordt versterkt.** Een nadeel is echter dat er geen procedure bestaat die de regulator verplicht te beoordelen of de gemelde energiegemeenschappen voldoen aan de eisen van het Energiedecreet.

SPANJE

Ondanks het ontbreken van een geheel van “faciliterende kaders” die voldoen aan de verwachtingen van RED II, neemt zowel de publieke als de particuliere belangstelling voor REC's in Spanje aanzienlijk toe. Nationale en regionale overheden hebben belangrijke acties ondernomen om de ontwikkeling van REC's op hun grondgebied te bevorderen. Bijgevolg worden REC's in toenemende mate beschouwd als een integraal onderdeel van strategische en politieke plannen, zoals het Spaanse herstelplan, het nationale energie- en klimaatplan en de 2050-strategie voor een circulaire en koolstofneutrale economie. Toch zijn er nog belangrijke hinderpalen voor de ontwikkeling van Spaanse REC's.

In de Spaanse wetgeving wordt de definitie van REC's uit de RED II richtlijn gewoon vertaald en worden zij als marktdeelnemers opgenomen. Hoewel het omzettingproces volop aan de gang is en naar verwachting zal worden voortgezet, zorgen het gebrek aan juridische duidelijkheid over de definitie zelf en het ontbreken van specifieke rechten in de regelgeving ervoor dat rechtsonzekerheid één van de belangrijkste obstakels is in de verdere ontwikkeling van REC's.

Een andere belemmering betreft de beperking van de afstand tussen opwekkings- en verbruikseenheden tot 500 meter en de beperking van het eigen verbruik tot installaties in het laagspanningsnet. Deze beperkingen vloeien voort uit een wet die collectieve zelfconsumptie regelt en waarvan REC's nu gebruik maken omdat de EU-richtlijn nog niet volledig is omgezet. De afstandsbeperking maakt het zeer moeilijk om REC's op te richten met een aanzienlijk aantal huishoudens, en de spanningsbeperking sluit gebouwen uit die op het middenspanningsnet zijn aangesloten, zoals bepaalde bedrijven, de industrie of overheidsinstanties.

Desondanks wordt momenteel door de nationale en regionale regeringen een aanzienlijke inspanning geleverd om de ontwikkeling van REC's te ondersteunen. Deze inspanningen zijn vooral van belang met het oog op het in rekening brengen van de bijzondere kenmerken van REC's wanneer ze moeten concurreren met andere marktpartijen om toegang te krijgen

HACENDERA SOLAR HERNIEUWBARE ENERGIEGEMEENSCHAP:

Hacendera Solar, dat sinds 2020 operationeel is, was de eerste REC op het Spaanse platteland. De REC is als proefproject opgezet door de Spaanse transmissienetbeheerder (Red Eléctrica de España, of REE) en de energiecoöperatie Mergara, en bevindt zich in het kleine dorpje Castilfrío de la Sierra. Het prototype van de rurale energiegemeenschap is gebaseerd op een participatief model. Het gemeentebestuur en de plaatselijke bevolking (37 inwoners) zijn erbij betrokken. Met de oprichting van Hacendera Solar zal de levensvatbaarheid van REC's in plattelandsgebieden worden getest, op basis van collectieve zelfconsumptie, in combinatie met back-up elektriciteitslevering vanuit het netwerk. De kerngroep is opgericht door de plaatselijke autoriteiten en is belast met het beoordelen van het verdere potentieel van de REC en met het onderzoeken van eerdere participatieve gemeenschapsinitiatieven. De kerngroep identificeert ook relevante belanghebbenden en heeft een netwerk van bondgenoten opgezet, en beoordeelt mogelijke weerstand van burgers tegen de implementatie van de REC.

Red Eléctrica de España

tot vergoedingskaders. Een nationale veiling voor hernieuwbare energie in oktober 2021, bijvoorbeeld, reserveerde 9% van de toegewezen capaciteit (300MW) gereserveerd voor installaties met “sterke burgerparticipatie”.

Ook de stappen die door nationale en regionale overheden zijn ondernomen om een ondersteunend kader voor de ontwikkeling van REC's tot stand te brengen, zijn het afgelopen jaar in belang toegenomen. **Het Ministerie voor Ecologische Transitie heeft, bijvoorbeeld, 100 miljoen euro aan subsidies vrijgemaakt om REC's te stimuleren. Ter illustratie: de regering van Baskenland verleent uitgebreide technische, juridische en financiële hulp aan beginnende REC's.**

MEER VOORUITGANG NODIG

Zoals uit de bovenstaande voorbeelden blijkt, staat de ontwikkeling van op burgers gebaseerde, gedecentraliseerde, democratische en digitale vormen van productie en verbruik van (hernieuwbare) energie op het punt zich wijd te verspreiden en zal deze de komende jaren waarschijnlijk een

snelle groei kennen. Het zal van essentieel belang zijn dat nieuwe faciliterende kaders en financiële steun ervoor zorgen dat ook reeds bestaande energiegemeenschappen gebruik kunnen maken van financieringsprogramma's en subsidies om nieuwe activiteiten te ontwikkelen en extra economische, sociale en milieuvoordelen te creëren. Er kunnen belangrijke stappen in de goede richting worden gezien en het is nu van cruciaal belang dat alle lidstaten zich bij de sprint aansluiten en duidelijke en bemoedigende signalen geven aan de huidige en opkomende energiegemeenschappen. Met name de nationale regeringen doen er goed aan om, naar het voorbeeld van Italië, grondig te overwegen om de middelen uit het aanzienlijke herstel- en veerkrachtfonds van de EU te bestemmen voor de verdere begunstiging, oprichting en verbetering van REC's in heel Europa.

Contacteer

✉ info@come-res.eu
 🐦 [@comeres_eu](https://twitter.com/comeres_eu)
 in COME RES project
 🌐 www.come-res.eu

Project Coördinatie

Environmental Policy Research Centre
 Freie Universität Berlin
 Dr. Maria Rosaria Di Nucci

Dit project wordt gefinancierd binnen het Horizon 2020 onderzoek en innovatie programma van de Europese Unie onder overeenkomst No 953040. De enige verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit document ligt bij het COME RES project en reflecteert niet noodzakelijk de mening van de Europese Unie.

Partners

